

**Servei de Documentació:
« El Crist de Sant Damià »**

Servei de Documentació

Unió de Religiosos de Catalunya • Centre de Vida Religiosa i Espiritualitat
Plaça d'Urquinaona, 11, 2n 2a (08010 Barcelona) Tel. 93 302 43 67 sec.general@urc.cat - urc.info@gmail.com

Autor	Andreu Figueras Paz
Títol	El Crist de Sant Damià Memòria del Seminari de Síntesi de la Facultat de Teologia de l'Ateneu Universitari Sant Pacià, presentat el 15 de maig de 2017.
Font	L'autor.
Publicat	15 de febrer de 2018

182

ATENEU UNIVERSITARI SANT PACIÀ
FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA

EL CRIST
DE SANT DAMIÀ

Assignatura Memòria del Seminari de Síntesi

Alumne: Andreu Figueras Paz

Barcelona, 15 de maig de 2017

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	4
2. PER ARRIBAR AL MISTERI DE LA CREU.....	6
2.1. CONTEMPLAR LA BELLESA DEL QUI ENS CRIDA.....	8
2.2. CONCLUSIONS	10
3. LA PRESENCIA DE CRIST EN LA CREU	11
3.1. EL CAP. ANÀLISI DEL TEXT BÍBLIC I TEOLÒGIC.	11
3.2. EL CAP INCLINAT. ANÀLISI BÍBLICA I TEOLÒGICA.....	13
3.3. ALTRES FACETES DEL CAP DE JESÚS.....	14
3.4. VESTIDURA I PLA INFERIOR DEL COS DE CRIST. ANÀLISI BÍBLICA I ANÀLISI TEOLÒGICA.....	15
3.5. CONCLUSIONS	20
4. PLA SUPERIOR DE LA CREU. ANÀLISI BÍBLICA I TEOLÒGICA	22
4.1. LA UNIVERSALITAT DE LA SALVACIÓ DE CRIST	22
4.2. EL MEDALLÓ VERMELL	23
4.3. EL MISTERI DE LA MÀ.....	27
4.4. CONCLUSIÓ	29
5. CRIST SEMPRE AMB L'ESGLÉSIA.....	31
5.1. ELS PERSONATGES	31
5.2. PERSONATGES SITUATS AL COSTAT DRET DE JESÚS.....	31
5.2.1. <i>Maria, sempre mare</i>	31
5.2.2. <i>Joan, el deixeble estimat</i>	32
5.3. PERSONATGES SITUATS AL COSTAT ESQUERRE DE JESÚS.....	32
5.3.1 La fidelitat al peu de la creu.....	32
5.3.2. El centurió.....	32
5.3.3 Bodes de sang de Crist amb l'Església	33
5.4. CONCLUSIONS	34

6. PERSONATGES SITUATS EN L'EXTREM HORITZONTAL DE LA CREU.....	35
6.1. LES DONES I ELS ÀNGELS.....	35
6.2. JESÚS ÉS SEPULTAT I RESSUSCITAT.....	35
6.3. LA VANA PRETENSÍO DEL MÓN.....	36
6.4. EL GALL DE PERE.....	37
6.5. CONCLUSIONS.....	38
7. PERSONATGES EN ELS EXTREMS VERTICALS DE LA CREU.....	39
7.1. PART INFERIOR DE LA CREU.....	39
7.2. PART SUPERIOR DE LA CREU.....	39
7.3. CONCLUSIONS.....	41
8. EL VOLTANT DE LA CREU.....	42
8.1. CONCLUSIONS.....	42
RECAPITULACIÓ.....	44
APÈNDIX.....	45
BIBLIOGRAFIA.....	46

1. INTRODUCCIÓ

En aquesta introducció volem exposar el motiu pel qual he decidit escriure aquesta memòria de síntesi teològica sobre el Crist de sant Damià. Fa aproximadament un any va arribar a les meves mans un llibre titulat *El Cristo de San Damián* i l'autor n'és Francisco Contreras. En aquest llibre l'autor, desgrana d'una manera descriptiva aquesta creu que va arribar a les mans de sant Francesc d'Assís i amb les quals Francesc va decidir reconstruir l'Església. Ell va escoltar aquestes paraules: «Francesc, vés i repara la meva casa que està tota en runes». Aquella veu que va escoltar sant Francesc, és també una crida als cristians d'avui, de recuperar aquella mistagogia que amaga l'art cristià. Per tant inspirant-me en la mateixa idea de l'autor, seguirem tres passos al llarg del treball: primer començarem una descripció del Crist de sant Damià; en segon lloc, farem una lectura bíblica d'aquesta obra, que desenvoluparem al llarg d'aquest treball; i, en tercer lloc farem una aplicació dels diferents tractats que anomenarem més endavant.

És veritat que a l'edat mitjana moltes persones senzilles no sabien llegir ni escriure. La gent s'aproximava a la fe per mitjà de l'art, que s'anomenava «la Bíblia dels pobres». Les obres d'art dels avantpassats reflecteixen no només allò que creiem, sinó que també amaguen el compendi fidedigne de la teologia. Una fe que és fidel al Nou Testament i, de manera particular, en aquest cas, a l'evangelista sant Joan i a l'Apocalipsi. La creu de sant Damià té unes dimensions considerables, de 2,10 m d'alt per 1,30 metres d'ample. El Crist crucificat manifesta la fe i pot ajudar a sentir i a tornar a reviuire una fe autèntica. El gran repte d'avui en dia és principalment transmetre, de la millor manera possible, una concepció tan íntegra de la fe.

La metodologia que seguirem serà, primer de tot, d'aproximar-nos al misteri de la creu, aquí esmentarem la teologia fonamental i la *via pulchritudinis* com a passos previs per començar a desgranar la creu. En segon lloc, farem una menció a la cristologia ja que veurem la figura del Crist i també una menció indirecta a l'ecclesialitat. Crist és el punt de partida de la unitat i de l'aspecte soteriològic. En tercer lloc, el moment es parlarà del Querigma que té una finalitat universal. També de l'aspecte escatològic i de les darreries –glòria, infern, judici– com també del temes del mal, llibertat i pecat. Subratllarem l'aspecte trinitari i l'aspecte de la creació de Déu. En quart lloc, farem una citació a l'aspecte eclesiològic i mariològic. En cinquè lloc, ens referirem al tractat de

pecat i gràcia. En sisè lloc, veurem l'eclesiologia i el sagrament de l'eucaristia com a participació de la Pasqua celestial. En l'últim lloc, ens fixarem en el sagrament del baptisme com la porta d'entrada al misteri. Esperem que, d'alguna manera, puguem fer visible això que és invisible.

En l'apèndix, al final del treball, exposem una imatge del Crist de sant Damià amb alguns detalls que és important percebre per descobrir el misteri de la creu.

Totes les cites bíbliques són preses de la *Bíblia catalana traducció interconfessional* de l'any 1993.

2. PER ARRIBAR AL MISTERI DE LA CREU

Per fer una primera aproximació hem cregut necessari partir de la teologia fonamental. La teologia fonamental és la porta dels diferents tractats de teologia. Per això, esmentarem alguns aspectes que fan relació a aquesta assignatura. En primer lloc, partirem de la definició sobre la fe; en segon lloc, ens referirem a la relació entre la fe i la raó; en tercer lloc, citarem un text que parla de Jesucrist com a plenitud de la revelació. I acabarem aquest apartat fent menció d'una de les vies de la teologia, la *Via Pulchritudinis*.

Per endinsar-nos en el misteri de la creu necessitem donar raons de la nostra fe¹. Això que exposarem al llarg d'aquesta memòria serà per desvelar una mica el misteri. Per això, començarem exposant allò què és la fe. L'home sense fe no pot arribar al misteri de la Creu. Tal com afirma Salvador Pié Ninot en el seu llibre *Teologia fundamental*:

Com a síntesi de la visió de l'Antic i del Nou Testament es pot afirmar que la fe és l'adhesió total de l'home a la paraula definitiva i salvífica de Déu. I en la totalitat humana d'aquest acte apareixen tres aspectes: 1) el coneixement i la confessió de l'acció salvífica de Déu en la història; 2) la confiança i la submissió a la Paraula de Déu i als seus preceptes 3) la comunió de vida amb Déu i a la vegada orientada a l'escatologia².

La fe o *πιστεῦειν* és necessària per poder aprofundir en l'escatologia. Necessitem conèixer per posteriorment confessar l'acció escatològica de la creu. Això ens portarà a la confiança i acceptació del *λόγος* que es fa *σὰρξ*. La fe és passar d'allò visible a l'invisible, d'allò que és material a allò que és immaterial. La fe i moltes vegades la raó, només pot il·luminar en la mesura que complementa o enforteix aquests lligams.

Com diu sant Joan Pau II en la encíclica *Fides et ratio* núm. 1:

¹ 1 Pe 3,15: «Reconegueu en els vostres cors el Crist com a Senyor; estigueu sempre a punt per a donar una resposta a tothom qui us demani raó de la vostra esperança.»

² Como síntesis de la visión del Antiguo y del Nuevo testamento se puede afirmar que la fe es la adhesión total del hombre a la palabra definitiva y salvadora de Dios. Y en la totalidad humana de este acto aparecen tres aspectos: 1) el conocimiento y confesión de la acción salvífica de Dios en la historia; 2) la confianza y sumisión a la Palabra de Dios y a sus preceptos y 3) la comunión de vida con Dios y a su vez orientada a la escatología.

Salvador PIÉ I NINOT, *La teología fundamental* (Ágape 7), Salamanca: Secretariado Trinitario, 2009, 174.

La fe i la raó són com dues ales sobre les quals l'esperit humà s'eleva cap a la contemplació de la veritat. Déu ha posat en el cor de l'home el desig de conèixer la veritat i, en definitiva, de conèixer-lo a Ell perquè, coneixent-lo i estimant-lo, pugui arribar a la plena veritat sobre si mateix³.

Quan parlem sobre el tema de la fe som conscients que necessitem la raó. Tant la fe com la raó ens ajuden a buscar i aproximar-nos a la veritat. Tal com deia sant Anselm de Canterbury *fides quaerens intellectum* la fe cerca comprendre. La fe enforteix, no només els lligams entre la fe i la raó, sinó que la fe eleva la raó i la raó cerca raons per descobrir la veritat. La raó és una eina que enforteix la fe i ajuda a defensar la veritat.

Déu que és *λόγος* es fa *σάρχ* per tots els homes. En el misteri de Déu, Déu es vol revelar i vol fer-se no només un com nosaltres, sinó aproximar-nos a aquest misteri i d'alguna manera parcial nosaltres podem percebre qui és Ell i per què ho fa.

No podem negar que els homes som finits cridats cap a l'infinit o, dit d'una altra manera, som éssers horitzontals cridats a buscar la verticalitat. Una cosa no és contrària a l'altra, però la verticalitat ens obre a l'obertura del do insondable de Déu. Això vol dir que l'home té capacitat de recepció tal com afirma Pié Ninot,⁴ som cridats a ser persones actives, en poques paraules, *capax Dei*. Per això, ens preguntem pel sentit últim de la vida, del mal, de la mort i del futur, que exposarem més endavant.

Ja dèiem que Jesús es fa home com nosaltres. Ell ens porta la plenitud de la salvació. Ja ens afirma la *Dei Verbum*:

Va plaure a Déu, en la seva bondat i saviesa, revelar-se ell mateix i fer conèixer el misteri de la seva voluntat (cf. Ef 1,9), per mitjà del qual els homes tenen accés al Pare pel Crist, Verb encarnat, en l'Esperit Sant i participen de la naturalesa divina (cf. Ef 2, 18; 2Pe 1,4) Per això, mitjançant aquesta revelació, Déu invisible (cf. Col 1,15; 1Tm 1,17), mogut pel seu gran amor, parla als homes com a amics (cf. Ex 33,11; Jn 15,14-15) i conviu amb ells (cf. Ba 3,38), per tal d'invitar-los i acollir-los a la seva companyia. Aquesta economia de la revelació es realitza amb fets i amb paraules íntimament

³ La fe y la razón son como las dos alas con las cuales el espíritu humano eleva hacia la contemplación de la verdad. Dios ha puesto en el corazón del hombre el deseo de conocer la verdad y, en definitiva, de conocerle a Él para que, conociéndolo y amándolo, pueda alcanzar también la plena verdad sobre sí mismo

Encíclicas de Juan Pablo II, (ed. José A. Martínez Puche), Madrid: Edibesa, 72006, 1485.

⁴ Salvador PIÉ I NINOT, *La teología fundamental*, 167.

connexos entre ells, de manera que les obres acomplertes per Déu en la història de la salvació manifesten i confirmen la doctrina i les realitats significades per les paraules, i les paraules proclamant les obres i il·luminen el disseny diví [...]. La revelació, l'íntima veritat sobre Déu i sobre la salvació humana, resplendeix en nosaltres gràcies a Crist, el qual és alhora mitjancer i plenitud de tota la revelació.⁵

Amb aquest text del Concili Vaticà II s'afirma clarament que la revelació procedeix del Pare pel Crist en l'Esperit, que ens porta la plenitud. Ell es fa home com nosaltres i ens fa conèixer qui és, i duu a terme el misteri salvífic de l'home. Això dóna entrada a allò que ens diu Joseph Ratzinger que la fe i la història van unides:

La fe cristiana no consisteix només de l'etern com allò absolutament altre que queda fora del món i del temps humà, sinó que tracta més aviat de Déu en la història, de Déu com a home.⁶

Aquest és el gran misteri de Jesucrist que fa l'home humà. D'aquí ve el que és la fe cristiana, una fe que és propera a l'home, un Déu que no només és home, sinó que viu amb els homes.

2.1. CONTEMPLAR LA BELLESA DEL QUI ENS CRIDA

Tal com el que ha estat dit primer, necessitem afirmar que Jesús és va fer un home com nosaltres. Aquí entra el misteri de la fe, l'home cerca la Veritat i la vol conèixer per seguir-la. Però quan ens trobem en la contemplació del *σταυρός*, ens hem de deixar captivar per aquesta Belleza que és Ell, per poder fer una segona aproximació a la teologia.

D'aquesta manera hem de ser conscients que si volem aprofundir en el misteri de la creu, necessitem una altra perspectiva que ens permeti aproximar-nos, de la millor forma possible, al Crist crucificat. Tal com afirma Joan 12,32: «I jo, quan seré enlairat damunt la terra, atrauré tothom cap a mi». Raymond Brown⁷ fa referència a Is 52,13 que

⁵ *Dei Verbum* núm. 2. Concili Vaticà II: constitucions, decrets, declaracions, Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya—Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2003.

⁶ La fe cristiana no trata simplemente de lo eterno como lo absolutamente otro que queda fuera del mundo y del tiempo humano, sino que trata más bien de Dios en la historia, de Dios, de Dios como hombre. Joseph RATZINGER, *Introducción al cristianismo: lecciones sobre el credo apostólico*, Salamanca: Sígueme 2016, 46.

⁷ Raymond E BROWN, *El evangelio según Juan*, vol. II, Madrid: Cristiandad 1979, 740-741.

narra el Servent del Senyor. En aquest fragment Isaïes diu que el Servent és enlairat i glorificat.

D'aquesta crida que el Crist de sant Damià fa des de la creu, sorgeix el gran misteri de l'home. Primer la fe, per poder aproximar-se a Ell; en segon lloc, el misteri eclesial; en tercer lloc, el misteri trinitari; i, en quart lloc, el tractat de gràcia i de pecat. Trobem diferents posicions al llarg de la creu: uns es troben a la part de l'esquerra de Jesús, uns altres a la dreta, una altra part al cap de la creu i en últim lloc a la banda inferior del Crist. Cada imatge guarda i conserva el seu lloc. Hi ha diferència de mides que expressen també certes idees i la seva importància. Però també trobem la lluita entre gràcia i pecat que es troba al llarg de tota la creu. Tal com ens afirma la *Via Pulchritudinis* des del mateix estupor de la bellesa podem trobar Crist. És aquest el repte que ens proposem, des del descobriment del Crist volem arribar a l'estupor de la teologia. Això ens diu.

La Via de la bellesa, a partir de l'experiència senzilla del contacte amb la bellesa que suscita estupor, pot obrir el camí de la recerca de Déu i disposar el cor i la ment a l'encontre amb el Crist, bellesa de la santedat encarnada oferta per Déu als homes per a la seva salvació. Això invita al nous Agustins de la nostra època, buscadors insaciabls d'amor, de veritat i de bellesa, a elevar-se cap a la bellesa sensible de la Bellesa eterna i descobrir amb fervor Déu, que és sant artífex de cada bellesa.⁸

Aquesta admiració per la bellesa que posseeix aquest Crist de sant Damià ens ha d'aproximar a la teologia, als tractats que desenvoluparem al llarg d'aquesta memòria. La bellesa ens condueix a la contemplació del misteri.

És important deixar-se copsar per Crist, perquè, com diu el Papa Benet XVI, «no es comença a ser cristià per una decisió ètica o una gran idea, sinó per l'encontre amb un

⁸ La *Via della bellezza*, a partire dall'esperienza semplicissima dell'incontro con la bellezza che suscita stupore, può aprire la strada della ricerca di Dio e disporre il cuore e la mente all'incontro col Cristo, bellezza della Santità Incarnata offerta da Dio agli uomini per la loro Salvezza. Essa invita i nuovi Agostino del nostro tempo, cercatori insaziabili d'amore, di verità e di bellezza, ad elevarsi dalla bellezza sensibile alla Bellezza eterna e a scoprire con fervore il Dio Santo Artefice di ogni bellezza

ASAMBLEA PLENARIA (27-28 marzo 2006) - *Documento final*, [en línia] <http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/cultr/documents/rc_pc_cultr_doc_20060327_plenary-assembly_final-document_it.html> [Consulta: 22 març 2017].

esdeveniment, amb una Persona, que obre un nou horitzó a la vida i, amb ell, una orientació decisiva».⁹

Aquest és el repte de tot cristià, si de veritat volem ser-ho, és a dir, hem de ser conscients de la realitat a què estem cridats. Per això aquesta reflexió sobre el Crist de sant Damià ha de ser també una experiència de vida, un contacte personal, real i present i íntim amb el Crist, que és viu. Joan 10,10 ja ho afirma: «Jo he vingut perquè les ovelles tinguin vida, i en tinguin a desdir».

2.2. CONCLUSIONS

En aquest primer apartat, que és introductori a la presentació de l'obra d'art, hem desenvolupat parcialment el primer tema de teologia fonamental. Ho concretarem en alguns punts:

- Primer: per arribar a deixar-nos il·luminar pel Crist de sant Damià és necessari cercar l'adhesió de tot l'home al *Λόγος*, que ens portarà *σωτήρ* de tots els homes.
- Per això és necessari acceptar-lo i allà on la raó no té cabuda necessitem de la fe. La fe ens enlaira i coopera amb la raó, que permet a tothom fer possible la *κοινωνία* amb el *Χριστός*. Això comporta una acceptació de Jesucrist, que és el cim sublim de la Revelació.
- L'Església, davant del Crist de sant Damià, ens ensenya que també hi ha un camí que és el camí de l'estupor o de la bellesa. Que anomenaríem *Via Pulchritudinis*, és a dir, la Via de la pulcritud o de la bellesa.

⁹ No se comienza a ser cristiano por una decisión ética o una gran idea, sino por el encuentro con un acontecimiento, con una Persona, que da un nuevo horizonte a la vida y, con ello, una orientación decisiva

BENEDICTO XVI, *Mensaje para la Cuaresma 2013*, [en línia] <https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/es/messages/lent/documents/hf_ben-xvi_mes_20121015_lent-2013.html> [Consulta: 22 març 2017].

3. LA PRESENCIA DE CRIST EN LA CREU

Ara, en aquest apartat, veurem la part neuràlgica de la obra. La presència de Crist o el *εἰκὼν*. En aquest apartat veurem cada facció amb detall del *Χριστὸς*. Des d'aquesta perspectiva remarcarem alguns trets de la cristologia i alguns afegitons, que ens ajudaran a endinsar-nos en el misteri de la Creu.

No oblidem que la creu de sant Damià és una creu on hi ha una Persona. Aquesta Persona és Jesucrist amb tot el cos present. Tal com afirmava anteriorment, Jesucrist porta la plenitud de la revelació. Per això exposarem de manera detallada cada un dels trets del seu cos. Començarem pel cap fins acabar amb la part inferior del seu cos. Recordem que l'obra d'art queda embellida pel color i pel simbolisme, cosa que ens ajudarà a concebre millor cada detall que hi ha en el Crist.

3.1. EL CAP. ANÀLISI BÍBLICA I TEOLÒGICA DEL TEXT.

Els textos bíblics ens orientaran i il·luminaran el treball i ens donaran una comprensió més nítida de la l'obra d'art. Per exemple, en lloc de portar corona de espines porta una aurèola d'or. Expressa clarament l'harmonia i l'excel·lència que manifesta la figura de Jesús. Ens fixarem en certs detalls bíblics que ens ajudaran a comprendre millor allò que vol donar a conèixer el pintor de l'obra.

- Déu de l'univers, fes-nos veure la llum de la teva mirada i serem salvats.¹⁰
- I es transfigurà davant d'ells; la seva cara es tornà resplendent com el sol, i els seus vestits, blancs com la llum.¹¹
- El mateix Déu que digué: Que la llum resplendeixi enmig de les tenebres, és el qui ara ha resplendit en els nostres cors, així som il·luminats amb el coneixement de la glòria de Déu, que brilla en el rostre de Jesucrist.¹²
- La seva cara era com el sol quan resplendeix amb tot el seu esclat.¹³

Tots aquest textos fan referència al cap de Jesús. El Crist de sant Damià està envoltat per una aurèola d'or. No rep la llum d'un altre, sinó que ell mateix la irradia als qui l'envolten, no és una llum artificial sinó natural. De la manera com el sol comunica la llum per si mateix, i no necessita d'un altre astre per rebre la llum, com és el cas de la

¹⁰ Sl 80,4.

¹¹ Mt 17,2.

¹² 2C 4,6.

¹³ Ap 16.

lluna. Les corones d'or són pròpies de la reialesa, però, de manera especial, aquí expressa la reialesa de Déu. Una reialesa que comporta dos vincles: primer, de paternitat, una relació amb Déu Pare i, en segon lloc, una filiació divina amb els altres, en aquest cas amb la *ἐκκλησία*, és a dir, amb la comunitat de fidels.

Aquí entrem en una realitat que és pròpia de Jesús: expressar el misteri diví; i també és una crida salvífica a tots els creients a buscar Jesús, perquè, com dèiem, només per mitjà d'ell podem arribar a la salvació. Encara que, com diu el Concili Vaticà II, hi ha qui no arriba al coneixement de Jesús, però només Déu sap quins són els camins per aquelles persones que no l'han conegut, per portar-los cap a la salvació¹⁴. Tal com afirma la *Lumen Gentium*:

Salvador que és, que tots els homes se salvin (1Tm 2,4) perquè els qui desconeixen sense culpa l'Evangelí del Crist i la seva Església, però busquen Déu amb sinceritat de cor i s'esforcen sota l'influx de la gràcia a complir amb obres la seva voluntat, coneguda pel dictamen de la consciència, poden aconseguir la salvació eterna.¹⁵

En el cap també trobem una faceta de Jesús que és representat amb cabellera, barba i bigotí. Això significa que Jesús és *διδάσκαλος* o Mestre o *Magister*. El mestre era el savi que en la antiguitat ensenyava als seus deixebles. Afirma un autor:

El gran sacerdot Jesús en un primer moment és essencialment Fill, ha arribat a ser gran sacerdot [...]. El gran sacerdocí de Jesús pressuposa la passió com un signe d'obediència del Fill com a model per a tots els creients; però aquest dolor troba el seu compliment només en la mort de Jesús. [...] Aquest gran sacerdocí pot compartir la debilitat de l'home, perquè encara que ell ha estat provat, certament sense pecar [...]. Però roman un sacerdocí etern [...] Ell roman per sempre un mitjancer davant de Déu, com mediador davant de Déu.¹⁶

¹⁴ 1Tm 2,4: «Que vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat».

¹⁵ *Lumen Gentium* núm. 16.

¹⁶ Il sommo sacerdote Gesù in un primo momento è essenzialmente Figlio; sommo sacerdote lo è diventato [...]. Il sommo sacerdozio di Gesù presuppone la passione come segno dell'atteggiamento di ubbidienza da parte del Figlio e come modello per tutti credenti; però questo dolore trova il suo compimento solo nella morte di Gesù. [...] Questo sommo sacerdote può condividere le debolezze dell'uomo, perché anche lui è stato tentato, certamente senza peccare [...]. Ma rimane un sacerdozio eterno [...] Egli rimane ora per sempre mediatore davanti a Dio, mediatore verso Dio.

Anton ZIEGENAUS, *Gesù Cristo: la pienezza della salvezza: cristologia e soteriologia*, Città del Vaticano: Lateran University Press 2012, 62.

Aquesta manera de mostrar el *κύριος*, o el *Dominus* indica que no només era savi, sinó que també era el Mestre. La barba i el bigoti significava, en el món antic hel·lenístic, qui era el savi platònic. I el Mestre intercedeix eternament a Déu pels homes. Com afirma *Ziegenaus* només els evangelis sinòptics fan referència a Jesús com a Senyor o *Kyrios*, mentre que Joan va anomenar Jesús *Rabbi*, és a dir, Fill de Déu.¹⁷

3.2. EL CAP INCLINAT. ANÀLISI BÍBLICA I TEOLÒGICA

En aquest apartat, a mida que expliquem els textos bíblics, els anirem anunciant per poder comprendre millor allò que s'exposa sobre el tema.

- Llavors va inclinar el cap i va lliurar l'esperit.¹⁸

Aquest text de Joan presenta que Jesús entrega lliurement tota la seva persona. Primer el Fill que s'abandona a mans del seu Pare. Jesús mor no perquè li treguin la vida, sinó perquè la dona. Deia «Si el gra de blat, quan cau a la terra no mor, queda ell tot sol, però si mor, dóna molt de fruit».¹⁹ Jesús dóna la vida per salvar la humanitat.

Xavier Léon-Dufour²⁰ afirma que quan Jesús inclina el cap com per adormir-se, expressa simbòlicament que la mort és com un somni que preludia la resurrecció. Això vol dir que el creient pot estar tranquil, perquè pot confiar que Déu és més fort que la mort.

- Crist morí pels nostres pecats com deien ja les Escriptures.²¹

En referència al segon text, Jesús porta a compliment les Escriptures. Angelo Amato ens afirma:

La referència al compliment de les Escriptures incorpora dues consideracions. Primer, la mort de Jesús entra en el pla misericordiós de Déu, anunciat en l'AT per mitjà del

¹⁷ *Ibíd.*, 75.

¹⁸ Jn 19,30.

¹⁹ Jn 12,24.

²⁰ Xavier LÉON-DUFOUR, *Lectura del Evangelio de Juan*, vol. IV, Salamanca: Sígueme, 2000, 155.

²¹ 1C 15,3.

sacrifici, «dia de Jahvè». Segon, Jesús mateix va ser conscient d'aquest aspecte dolorós, però salvífic, de la seva «pro-existència».²²

Quan Jesús mor marca un abans i un després, és a dir, un vincle entre la mort i la resurrecció de Jesús. Ens diu Armand Puig qui va ser Jesús abans de la seva mort:

Ell, el missatger del Regne, ha parlat directament de les coses de Déu com a coses pròpies, amb autoritat, anant a l'arrel de les prescripcions de la Llei[...]. S'ha sentit portador d'una missió: anunciar el Regne, fer present el Déu de la compassió i Pare de tots i de totes. En ell la confiança en Déu ha pres uns tons particulars que s'han manifestat, fins i tot, en el crit d'abandó, instants abans de la seva mort. Jesús ha viscut en profunditat la seva condició de Fill, expressant-la de manera indirecta i al·lusiva.²³

3.3. ALTRES FACETES DEL CAP DE JESÚS

Els ulls de Crist, són expressió de la seva humanitat. D'alguna manera Jesús va plorar, va veure el seus amics, la ciutat de Jerusalem... D'aquesta manera podríem defensar contra els docetes que Jesús era humà i no només una aparença, com defensen.

- Tenia [...] set ulls, que són els set esperits de Déu.²⁴

El text referent a l'Apocalipsi, mencionat al començament amb la resta de textos bíblics, fa referència a una mirada que tot ho veu. Una mirada amb set ulls fa referència al significat del número set, a la perfecció de Déu. Expressa l'omnipresència de Déu.

El text esmenta la Tercera persona de la Trinitat, que és l'Esperit Sant. Aquí el text de l'Apocalipsi vol dir que Jesucrist és, al mateix temps, el posseïdor i el donador de l'Esperit Sant.²⁵

²² La referencia al cumplimiento de las Escrituras incluye dos consideraciones. Primero, la muerte de Jesús entra en el plan misericordioso de Dios, anunciado en el AT a través del sacrificio de expiación, del sufrimiento del inocente, de la perspectiva del «día de Yahvé». Segundo Jesús mismo fue consciente de este aspecto doloroso, pero salvífico, de su «pro-existencia»

Angelo AMATO – Demetrio FERNÁNDEZ QUIÑONES, *Jesús el Señor*, Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos 2006, 502.

²³ Armand PUIG I TÀRRECH, *Jesús: un perfil biogràfic* (Perfils 50), Barcelona: Proa, ⁶2005, 611.

²⁴ Ap 5,6.

²⁵ Francisco CONTRERAS MOLINA, *El Cristo de San Damián*, Madrid: PPC ³2014, 51.

Els ulls de Jesús fan de punt d'unió entre el cel i la terra, entre els homes i Déu Pare. Jesús és el mitjancer entre els homes i Déu. Jesús indica que ja ha arribat el moment que el Pare glorifiqui el Fill, perquè el Fill ha glorificat el Pare.²⁶ És una expressió de *consummatum est*. Jesús vol dir que ja ha portat a terme la seva missió, allò que el Pare li encomana, i ara ha de descansar en pau. Els ulls de Jesús són un punt de connexió perquè qualsevol persona que vegi Crist tingui accés al Pare.

Si ens fixem amb deteniment, veiem un detall a la cara de Jesús: que arronsa les celles. La pregunta que ens fem és per quin motiu Jesús encongeix les celles. El fet de contraure les celles no és qüestió de la corona de espines o de la sang, que no hi ha detall de sang en tot el cos. Jesús està preocupat per intentar portar a terme la missió que el Pare li ha encomanat. Està preocupat perquè l'obra de salvació universal encara no ha acabat; el Bon Pastor sap que encara hi ha moltes ovelles fora de la cleda. Ja ens ho diu la *Gaudium et spes*: «El misteri de l'home només s'aclareix veritablement en el misteri del Verb encarnat.[...] L'Esperit Sant ofereix a tothom la possibilitat d'associar-se aquest misteri pasqual de la manera que Déu sap».²⁷

3.4. VESTIDURA I PLA INFERIOR DEL COS DE CRIST. ANÀLISI BÍBLICA I TEOLÒGICA

El text que fa referència a aquesta part és:

- Els soldats, quan hagueren crucificat Jesús, van agafar el seu mantell i en feren quatre parts, una per a cada soldat, i també prengueren la túnica. Però la túnica era sense costura, teixida d'una sola peça de dalt a baix, i es digueren entre ells:
—No l'esquincem; sortegem-la a veure a qui toca.
S'havia de complir allò que diu l'Escriptura: *S'han repartit entre ells els meus vestits; s'han jugat als daus la meva roba*. Això és el que van fer els soldats.²⁸

Francisco Contreras en el seu llibre²⁹ exposa que hi ha diverses versions d'interpretació sobre les vestidures de Jesús.

²⁶ Jn 17,1.

²⁷ *Gaudium et spes* núm. 22.

²⁸ Jn 19,23-24.

²⁹ Francisco CONTRERAS MOLINA, *El Cristo de San Damián*, 56-58.

1- Era la roba característica del Gran Sacerdot i no es podia dividir. Jesús és revestit de lli blanc i pur, orlat d'or, tal com era la roba de vestir del gran sacerdot.³⁰ Jesús es presenta com el nostre gran sacerdot, que s'ofereix com a víctima agradable en l'altar de la creu i oficia l'ofrena de la seva pròpia vida. *Ziegenaus* en el seu llibre fa tres mencions a la figura de Gran Sacerdot: primer de tot, és Fill; en segon lloc, Jesús accepta amb obediència la passió i com a model per a tots els creients; i, en tercer lloc, comparteix la naturalesa humana, però sense pecar.³¹

2- També fa referència a la túnica de Josep³² que és de mànigues amples. La túnica de Josep, tacada amb sang pels seus germans que porten al seu pare Jacob³³. La figura de Josep representa Jesús, que vessa la seva vida per la salvació del seus germans.

3- També es fa al·lusió a la unitat de l'Església. Els soldats, en veure que la túnica era d'una sola peça, afirmen: «No l'esquincem».³⁴

Xavier Dufour³⁵ també esmenta la idea de sant Cebrià, que la túnica sense costura simbolitza l'Església indivisa, que ve de Déu, i que no ha de ser esquincada pels homes. Diu que aquesta interpretació té una lectura històrica de la lectura patristica en relació amb la conjuntura d'una Església dividida pels conflictes dogmàtics.

És una crida del pintor a tots els creients a no trencar la unitat, ni la comunió de l'Església. Aquesta és una de les finalitats principals del Concili Vaticà II que exposa en la *Unitatis redintegratio*:

Promoure el restabliment de la unitat entre tots els cristians és un dels fins principals que s'ha proposat el sagrat concili Vaticà II. [...] Aquesta divisió contradiu obertament la voluntat de Crist i és un escàndol pel món i un obstacle a la santíssima causa de predicar l'evangeli a tota la humanitat. [...] moltíssims homes han estat moguts arreu per aquesta gràcia, i fins i tot entre els nostres germans separats ha sorgit, per la gràcia de l'Esperit Sant, un moviment encaminat a restablir la unitat de tots els cristians.³⁶

³⁰ Ex 28,42.

³¹ Anton ZIEGENAUS, *Gesù Cristo*, 63-64.

³² Gn 37,3.

³³ Gn 37,31-35.

³⁴ Jn 19,24.

³⁵ Xavier LÉON-DUFOUR, *Lectura del Evangelio de Juan*, 109.

³⁶ *Unitatis redintegratio* núm. 1.

Tal com afirma el mateix decret, hi ha un intent de restablir la unitat de tots els cristians i és necessària la gràcia de l'Esperit per tornar a redescobrir la importància i la vivència de la unitat. Com diu sant Joan: «que tots siguin u, com tu Pare, estàs en mi i jo en tu».³⁷ Aquest és el gran repte i l'expressió de la *Kotwovia* entre els homes i Déu. Aquesta és la crida que constantment ens fa Jesús a tots els homes.

La túnica de Jesús, tal com es veu en la imatge del Crist de sant Damià, té un cordó daurat cenyit per un nus indissoluble. Jesús, en l'evangeli de Joan, és presentat dos cops, durant la passió, com lligat. Primer, trobem que diu: «Llavors Annàs l'envià lligat a casa de Caifàs, el gran sacerdot».³⁸ En segon lloc, però, el mocador que li havien posat al cap no estava aplanat com el llençol, sinó que continuava lligat a part.³⁹ Aquesta «lligadura» de Jesús es relaciona amb la «lligadura d'Isaac». La mateixa paraula fa referència al fet que Abraham lliga el seu fill per poder immolar-lo sense resistències. Això expressa que, tal com Isaac, Jesús també s'entrega lliurement. Encarna la figura del Bon Pastor⁴⁰. Expressa la part sacrificial o *θύω* de Jesús per tots els homes.

Francisco Contreras afirma, des del principi, que hi ha una acceptació total per part de Jesús del disseny de Déu. Jesús es va enfrontar completament lúcid a la passió. És conscient de la magnitud de la tragèdia que li ve a sobre; però, sobretot, veu l'oportunitat - *καιρός* o temps de gràcia- de mostrar la seva obediència al Pare i el seu amor a tota la humanitat. En la pregària eucarística II, en el moment de la consagració, es proclama: «Ell, en oferir-se lliurement a la passió prengué el pa...».

Ara ens fixarem en les cames de Crist. Les cames semblen dues columnes paral·leles. S'aixequen erectes i netes. L'evangeli de Joan ens mostra que els peus de Jesús no són trencats.

Per als jueus era el dia de la preparació, i els cossos no es podien quedar a la creu durant el repòs del dissabte, més quan aquell dissabte era una diada solemníssima. Per això els jueus van demanar a Pilat que trenquessin les cames dels crucificats i traguessin els seus cossos. Hi anaren, doncs, els soldats i van trencar les cames del primer i les de l'altre que havia estat crucificat amb Jesús. Quan arribaren a Jesús, es van adonar que ja era mort i no li trencaren les cames, però un dels soldats li traspassà

³⁷ Jn 17,21.

³⁸ Jn 18,24.

³⁹ Jn 20,7. Fa referència al mocador que hi havia en el cap de Jesús en el sepulcre.

⁴⁰ Jn 10,11-12.

el costat amb una llança, i a l' instant en va sortir sang i aigua. El qui ho veié en dóna testimoni, i el seu testimoni és digne de fe.⁴¹ Ell mateix sap que diu la veritat, perquè també vosaltres cregueu. En efecte, tot això va succeir perquè s'havia de complir allò que diu l' Escriptura: No li han de trencar cap os.⁴²

Jesús no mor solament per asfíxia, sinó que mor amb la intenció de donar tot el seu alè per nosaltres: «va lliurar l' esperit».⁴³

L' Evangelí de Joan comença fent referència a Joan Baptista que parla sobre la identitat de Anyell Pasqual.

- Mireu l' Anyell de Déu, el qui treu el pecat del món!⁴⁴

En canvi, a Joan 19, 33-36 veiem el mateix Anyell Pasqual que dóna la seva sang per les ovelles. Donar la sang, expressa la realitat de donar la vida fins a l' extrem. En poques paraules vol dir una donació íntegra de tota la persona per a tots els homes.

Jesús és l' Anyell de Déu.⁴⁵ Aquest títol fa referència a dues figures del Antic Testament: la primera es el Servent de Jahvè,⁴⁶ que, amb la seva mort, ens deslliura dels nostres pecats. La segona és la clara al·lusió a l' Anyell de Pasqua,⁴⁷ que amb la seva sang ens proporciona l' alliberament. Jesús ens fa passar de la mort a la vida.

Afirma el Catecisme dient:

Quan l' Església celebra l' Eucaristia, fa memòria de la Pasqua del Crist, i aquesta esdevé present: el sacrifici que el Crist va oferir una vegada per totes a la Creu roman sempre actual: «Cada cop que se celebra a l' altar el sacrifici de la Creu, on fou immolat el Crist, la nostra Pasqua (1 Co 5, 7), es fa present l' obra de la nostra redempció».⁴⁸

En relació als peus de Jesús fem referència a dos textos que ens il·luminen per comprendre aquesta part del cos de Crist:

⁴¹ Jn 19,31-37.

⁴² Jn 19,31-36.

⁴³ Jn 19,30.

⁴⁴ Jn 1,29.

⁴⁵ Francisco CONTRERAS MOLINA, *El Cristo de San Damián*, 64.

⁴⁶ Is 53,4-7.

⁴⁷ Ex 12.

⁴⁸ *Catecisme de l' Església Catòlica*, Barcelona: Coeditors Catalans del Catecisme 1993, 1364.

- Els seus peus semblaven metall incandescent.⁴⁹
- Al mantell i al costat portava escrit aquest nom: «Rei de reis i Senyor de senyors».⁵⁰

Aquests dos textos apocalíptics fan referència als seus peus, rememorant allò que Daniel va desxifrar en el somni a Nabucodonosor,⁵¹ que els imperis serien destruïts i acabarien les coses humanes.

Ara, en canvi, es presenta una figura estable de Jesús. Ell no sucumbeix davant de les turbulències humanes. La seva figura no s'espantja al llarg dels anys. Expressa solidesa. La seva presència és ferma davant de la mort, que trepitja. Ell és victoriós i indemne sobre la mort. L'ha vençuda. Això torna a significar d'alguna manera que Jesús és més poderós amb la «capacitat de donar més vida». El seu amor expressa que no baixa de la creu, sinó que, tal com hem comentat, dóna tota la seva vida.

Ara farem un esment dels concilis corresponents cristològics. Seguirem el llibre de Àngel Amato *Jesús el Señor*:⁵²

- Concili de Nicea I (325). Afirmació de la Veritable divinitat de Crist. Arri defensa un subordinacionisme del Fill sota el Pare. Col·loca al Fill en el lloc de les criatures i comença a existir per un acte de la voluntat del Pare. Presenta el Pare com una mónada absoluta transcendent amb relació del Fill.
 - En canvi l'escola antiarriana o Alexandrina defensa que el Verb coexisteix amb el Pare des de l'eternitat. El Verb ho crea tot. El Verb és fill per naturalesa i comparteix la mateixa naturalesa amb el Pare. El Verb existeix per comunicació de l'essència del Pare
- Concili de Constantinoble I (381) Afirmació de la humanitat completa de Crist. Apol·linar afirma la unitat i la santedat de Crist. Però disminueix la integritat de la naturalesa humana, privant-la de l'ànima racional, que és font de decisions i actuacions. Amb aquesta percepció buida l'obra redemptora de Crist.
 - La reacció antiapol·linarista de Gregori Nazianzè i Gregori Nissè defensen: que Crist assumeix no només el cos, sinó també l'ànima per poder redimir a l'home compost de cos i ànima.

⁴⁹ Ap 1,15; 2,18.

⁵⁰ Ap 19,16.

⁵¹ Dn 2,44.

⁵² Angelo AMATO – Demetrio FERNÁNDEZ QUIÑONES, *Jesús el Señor*, 183-288.

- Concili d'Efes (431) Afirmació de la unitat en Crist. Teodor de Mopsuèstia defensa que Jesús té dues naturaleses completes i que formaven dues substàncies independents, és a dir, dues persones. Nestori defensa que Maria era mare de la naturalesa humana de Crist i per això s'anomenava Mare de Crist, però no permetia que fos anomenada *θεοτόκος*.
 - El concili defensa que Crist és una persona amb dues naturaleses inseparables. I s'hi defensa la maternitat divina de Maria.
- Concili de Calcedònia (451). Afirmació de la unitat en la distinció de les dues naturaleses de Crist. És rebutja la doctrina del monofisisme defensada per Eutiques.
 - El concili defensa la plena humanitat i divinitat de Crist. Trobem que Crist té dues naturaleses en una sola persona.
- Concili de Constantinoble II (553). Una reinterpretació del de Calcedònia. S'hi nega un monofisisme:
 - Monofisisme real que afirma que la unió admetia en Crist un canvi de naturaleses, per la qual cosa tenim una barreja d'ambdues: o la naturalesa humana queda assumida per la divina o viceversa.
 - Monofisisme verbal que torna a proposar, després de Calcedònia, una oposició al concili de la doctrina de la *physis*, juntament amb la interpretació soteriològica de la divinització de l'home.
 - El concili defensa una cristologia unitària.

3.5. CONCLUSIONS

Ara farem una recapitulació de tot el número tres que ens ajudarà a tenir els punts clau de cara a la conclusió final.

- Primer hem parlat d'alguns títols cristològics: Rei, *Kyrios*, Gran Sacerdot, Mestre i ens defineixen d'alguna manera l'essencialitat de Jesús, és a dir, qui és Ell. Són algunes aproximacions parcials a la seva persona humana i divina, Ell, que és el mitjancer entre Déu i els homes.
- La causa de la mort de Jesús és soteriològica, és a dir, forma la *ecclesia* i vol la salvació de tots els homes i la unitat. D'aquí sorgeix el tema de la resurrecció de Jesús per als homes, que dóna sentit a la fe cristiana. Jesús accepta la mort lliurement i es presenta com a victoriós sobre la mort. La mort no li ve imposada

i l'assumeix per obeir Déu Pare i és, al mateix temps, un sacrifici, que, en poques paraules, podríem especificar com el de l'Anyell Pasqual.

- Farem un esment sintètic dels concilis:
 - El de Nicea I: defensa la Veritable divinitat de Déu —contra el subordinacionisme d'Arri, contra els Ebionites, defensa Jesús com a Messies— i negaven la divinitat de Jesús. Per això, el concili defensa els conceptes de *Omoousios*.⁵³
 - El de Constantinoble I: defensa la humanitat de Jesús —contra Apol·linar, que nega l'ànima de Jesús—. Si Jesús no és home, no ens pot redimir.
 - El d'Efes: defensa una sola persona —contra els adopcionistes que defensen que primer és la naturalesa humana i posteriorment li ve la naturalesa divina—.
 - El de Calcedònia: afirma que Jesús té dues naturaleses —contra el monofisisme de Eutiques—, que defensa que les dues naturaleses es fonen en una. És a dir, dues naturaleses sense confusió —contra Eutiques— indivises —contra Nestori—, en una sola persona. Sense canvi —contra les tendències o mitologia—, sense separació —assenyala que és definitiu la defensa de les dues naturaleses i és irreversible—. ⁵⁴
 - El de Constantinoble II: defensa la unió hipostàtica en la persona divina.
 - El de Constantinoble III: es defensa que Crist té dues voluntats —contra els monoenergistes que defensen que l'energia està associada a la naturalesa— i no a la persona.
 - El de Nicea II: es defensa que les imatges sagrades tenen un valor catequètic —contra els iconoclastes—.

⁵³ Consubstancial al Pare.

⁵⁴ Els quatre adverbis són negatius: tots comencen amb una partícula negativa, però deixa en el misteri l'explicació positiva de les coses, sense pretendre que pugui ser definitivament resolta. [...] No significa que Déu i l'home siguin o puguin ser el mateix; sinó que en la seva irreductibilitat és com constitueixen la unitat plena. Això només serà possible per la diferència entre Déu i l'home.

Evangelista VILANOVA, *Història de la teologia cristiana*, vol. I, Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya 1999, 269-270.

4. PLA SUPERIOR DE LA CREU. ANÀLISI BÍBLICA I TEOLÒGICA

Sobre el cap de Jesús troben una escriptura llatina que diu així: *Iesu Nazarenu Rex Iudeorum*, és a dir, «Jesús de Natzaret rei dels jueus». Aquest text sobre la creu de Jesús té suma transcendència perquè mostra, davant de tot el poble, qui és el que està penjat a la creu. El text joànic ens diu:

- Pilat va fer escriure un rètol i el féu posar a la creu. Hi havia escrit: «Jesús de Natzaret, el rei dels jueus.» Molts dels jueus el van llegir, perquè l'indret on havia estat crucificat Jesús queia prop de la ciutat. El rètol era escrit en hebreu, en llatí i en grec. Però els grans sacerdots dels jueus digueren a Pilat:
 - No hi escriguis: “El rei dels jueus.” Posa-hi: “Aquest va dir: Jo sóc el rei dels jueus.”
 - Pilat contestà:
 - El que he escrit, ja està escrit.

Francisco Contreras⁵⁵ afirma que només Joan utilitza la paraula «Natzarè» al començament de l'evangeli, és a dir, en el relat de la vocació dels deixebles⁵⁶ i, al final de l'evangeli, en l'escena de la passió.

Amb això vol significar que Jesús és una persona històrica, que té un poble d'origen i un nom familiar pel qual és conegut entre el seus, i forma part de la humanitat: Natzarè. L'evangelista només exposa la raó de la condemna de Jesús: una persona de Natzaret és proclama Rei. Jesús, en la creu, posseeix un títol de *Βασιλεύς*.

El capítol 18 i 19 de Joan són els capítols anomenats reials, on Jesús és proclamat Rei. Per aquesta qüestió els grans sacerdots i els escribes es burlen i condemnen Jesús. L'autoritat jueva no el reconeix com a rei, perquè el condemna; en canvi, Pilat, que representa la autoritat política, el considera Rei.

4.1. LA UNIVERSALITAT DE LA SALVACIÓ DE CRIST

El rètol de la creu estava escrit en hebreu, llatí i en grec tal com ens afirma l'evangelista Joan.⁵⁷ L'hebreu era la llengua del poble senzill de Judea. El llatí era la dels governants i soldats romans. I el grec el sabien les persones que tenien cultura. En poques paraules la reialesa messiànica de Jesús estava sent proclamada a totes les nacions. Tal com diu el catecisme:

⁵⁵ Francisco CONTRERAS MOLINA, *El Cristo de San Damián*, 70.

⁵⁶ Jn 1,45-46.

⁵⁷ Jn 19,20.

Tots els homes són cridats a entrar al Regne. Anunciat primer als fills d'Israel. Aquest Regne messiànic és destinat a acollir els homes de totes les nacions. Per accedir-hi cal acollir la paraula de Jesús.⁵⁸

Aquí podríem dir que el querigma és per a totes les nacions, creients i no creients, per ateus i no ateus, per practicants i no practicants. En poques paraules, el missatge messiànic i de reialesa de Jesús és un missatge universal.

Els jueus tenen una concepció errònia de la reialesa de Jesús i volen que aquesta sigui la concepció d'una persona i no de tot el poble. Ells porten la veu cantant del poble, sense ser tot el poble. Ho veiem a Joan 19,21: «Però els grans sacerdots dels jueus digueren a Pilat: —No hi escriguis: “El rei dels jueus.” Posa-hi: “Aquest va dir: Jo sóc el rei dels jueus”». Pilat respon amb promptitud i vol que no es torni a tocar el tema. «I els hi respon: —El que he escrit, ja està escrit».⁵⁹

Si la concepció equivocada jueva no es porta a terme, ni tampoc la manera fugissera de Pilat, en canvi, si que es manifesta el designi messiànic de Jesús. El seu regnat es compleix, però no com els homes el concebem, sinó des de la perspectiva divina de Jesús. La creu es converteix en el tron reial de Jesús. Aquí, en la creu, veiem com impressiona contemplar la corona: la seva dimensió i la brillantor.

La corona té un detall poc comprès, té unes franges daurades de la creu. Aquest simbolisme fa referència a Jesús que és: «El sobirà dels reis de la terra».⁶⁰

Jesús, encara que es presenta dempeus sobre la creu, es subratlla clarament que Ell es rei.

4.2. EL MEDALLÓ VERMELL

Sobre la inscripció ja mencionada trobem un medalló vermell. Dintre del cercle emergeix un personatge: és Jesucrist. Aquest medalló explica el sentit últim dels fets, les causes i els motius i el perquè i per qui mor en la creu i sofreix el *πάθος*.

Jesús expressa dinamisme, és a dir, sembla com si estigués en moviment. No mostra el sofriment o l'esclavitud de la creu o la força de la gravetat dels cossos. La mà dreta i el cap sobresurten del cercle; el peu dret és avançat. Tot el seu cos té una tendència cap amunt. Manifesta una atracció cap a la Transcendència.

⁵⁸ *Catecisme de l'Església Catòlica*, 543.

⁵⁹ Jn 19,22.

⁶⁰ Ap 1,6.

Jesús viu la passió com una entrada a la glòria del Pare. Si l'entrada triomfal, vist des del prisma humà, a Jerusalem, preparava la passió, ara la creu prepara la entrada triomfal a la glòria de Déu Pare.

Farem esment de les darreries:

El Papa Joan Pau II ens diu en la seva catequesi: «Som conscients que en aquesta fase terrena tot té límit; però, el pensament de les realitats últimes ens ajuda a viure bé les realitats penúltimes».⁶¹

Això és una realitat amb què tots els homes ens hem d'enfrontar abans o després. Cap persona pot evadir-se d'aquesta realitat. Ens ve a la memòria aquella imatge de l'edat mitjana que s'utilitzava per representar la mort. Era justament un esquelet despulat i a la mà tenia una dalla. Representava, d'alguna manera, que als homes ens arriba en algun moment la nostra hora, com a conseqüència del pecat. Això és una realitat, però ens podríem preguntar: i després, què? Com a resposta, podríem parlar dels altres novíssims: Cel, infern i purgatori.

Primer parlarem del cel. El Papa Joan Pau II en una de les catequesis ens afirma:

Quan hagi passat la figura d'aquest món, aquells que hagin escollit Déu en la seva vida i s'hagin obert amb sinceritat al seu amor, almenys en el moment de la mort, podran gaudir de la plenitud de comunió amb Déu, que constitueix la meta de l'existència humana.⁶²

Aquesta és la millor síntesi del cel. El cel és conseqüència de viure amb comunió amb Déu en aquesta vida. Poc més sabem, només podem parlar d'un estat de vida definitiu. Jesús amb la seva mort i resurrecció ens obre el cel.⁶³

En segon lloc, ens referirem a l'infern. El Papa Joan Pau II en una de les seves catequesis fa una definició d'allò que concebem que és l'infern: «Déu és Pare

⁶¹ Sabemos que en esta fase terrena todo tiene límite; sin embargo, el pensamiento de las realidades *últimas* nos ayuda a vivir bien las realidades *penúltimas*.

JOAN PAU II, *Audiència general* (21 de julio de 1999), núm. 5 [en línia] <about:reader?url=http%3A%2F%2Fw2.vatican.va%2Fcontent%2Fjohn-paulii%2Fes%2Faudiencias%2F1999%2Fdocuments%2Fhf_jp-ii_aud_21071999.html> [Consulta: 20 abril 2017].

⁶² Cuando haya pasado la figura de este mundo, los que hayan acogido a Dios en su vida y se hayan abierto sinceramente a su amor, por lo menos en el momento de la muerte, podrán gozar de la plenitud de comunión con Dios, que constituye la meta de la existencia humana.

Ibid., núm. 1.

⁶³ *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 1026.

infinítament bo i misericordiós. Però, per desgràcia, l'home, cridat a respondre amb llibertat, pot escollir rebutjar definitivament el seu amor i el seu perdó, renunciant així per sempre a la comunió joiosa amb ell».⁶⁴

Déu en la seva misericòrdia ens dona l'oportunitat de ser lliures, encara que «Déu vol que tots els homes se salvin».⁶⁵ En aquesta llibertat entra l'elecció de l'home d'acceptar la comunió o rebutjar-la. L'estat anomenat infern és una elecció pròpia de rebutjar-lo amb les obres. Aquestes obres que ens allunyen de Déu a la terra es diuen pecat mortal. Aquest pecat mortal és un rebuig definitiu de la gràcia i *έλεος* que Déu ens dona. Això és justament el tema del mal en què té cabuda la llibertat humana. Déu ens dona l'oportunitat d'escollir entre el bé o el mal. Aquest és el gran misteri del mal. El mal el defineix sant Agustí com l'absència de bé. I fa una distinció de diferents tipus de mal: primer el mal ontològic, en què diu que només existeixen diferents graus de ser en comparació amb Déu, depenent de la finitud de les coses creades. En segon lloc, el mal físic, que són les malalties, dolors físics, anímics... és conseqüència del pecat i la corrupció del cos. En tercer lloc, tenim el mal moral, que és la desviació de l'ésser del camí que estableix Déu per als homes amb el lliure albir. En quart lloc, el pecat que no respecta el disseny diví.⁶⁶

També parlariem del purgatori. El Papa Joan Pau II fa referència al purgatori amb aquestes paraules: «Per tots aquells que es troben en la condició d'obertura a Déu, però d'una manera imperfecta, el camí cap a la benaurança plena requereix una purificació, que la fe de l'Església il·lustra mitjançant la doctrina del “purgatori”».⁶⁷

⁶⁴Dios es Padre infinitamente bueno y misericordioso. Pero, por desgracia, el hombre, llamado a responderle en la libertad, puede elegir rechazar definitivamente su amor y su perdón, renunciando así para siempre a la comunión gozosa con él.

JOAN PAU II, *Audiència general* (28 de julio de 1999), núm. 1. [en línia] <about:reader?url=http%3A%2F%2Fw2.vatican.va%2Fcontent%2Fjohn-paulii%2Fes%2Faudiencias%2F1999%2Fdocuments%2Fhf_jp-ii_aud_28071999.html> [Consulta: 20 abril 2017]

⁶⁵ 1 Tm 2,4.

⁶⁶ *¿Qué es el mal?*, [en línia] <http://www.filosofia.net/materiales/sofiafilia/hf/soff_em_15.html> [Consulta: 20 abril 2017].

⁶⁷ Para cuantos se encuentran en la condición de apertura a Dios, pero de un modo imperfecto, el camino hacia la bienaventuranza plena requiere una purificación, que la fe de la Iglesia ilustra mediante la doctrina del «purgatorio».

JOAN PAU II, *Audiència general* (4 de agosto de 1999), núm. 1 [en línia] <about:reader?url=http%3A%2F%2Fw2.vatican.va%2Fcontent%2Fjohnpaulii%2Fes%2Faudiencias%2F1999%2Fdocuments%2Fhf_jp-ii_aud_04081999.html> [Consulta: 20 abril 2017].

El purgatori és una purificació per viure plenament amb Déu, per això «purificar-nos de tota taca de la carn i de l'esperit»⁶⁸, «perquè la trobada amb Déu requereix una puresa absoluta».⁶⁹ Per trobar-nos amb Jesús és necessari una purificació de la carn i de l'esperit, perquè és necessari abans d'accedir al cel treure tot vestigi de pecat que tenim. Però no podem oblidar que també hi ha una dimensió comunitària en l'aspecte salvífic: «En efecte, aquells que es troben en la condició de purificació estan units tant als benaurats, que ja gaudeixen plenament de la vida eterna, com a nosaltres, que caminem en aquest moment cap a la casa del Pare».⁷⁰ Aquest és el gran misteri i comunió que hi ha entre l'Església celestial i la peregrina.

No podem oblidar que l'home està fet a imatge i semblança de Déu.⁷¹ Això ens dóna als homes l'oportunitat de poder tenir transcendència. Ja comentàvem anteriorment que som homes finits cridats a l'infinit. Això és conseqüència del fet que som cridats a una nova creació en el Crist. Crist, amb la seva mort i resurrecció, ens dóna aquesta obertura i el poder viure, d'alguna manera, en comunió amb ell.

L'explicació profunda de la passió de Jesús la trobem en el medalló vermell. Vegem la imatge amb deteniment. A la seva dreta trobem els sants que l'aclamen, a l'esquerra els àngels. En concret, es representa tota l'Església celestial que proclama el Senyor i Rei. Jesús fa el traspàs cap a la Transcendència, ens diuen «en Jesús, el Fill de Déu, tenim el gran sacerdot que ha travessat els cels».⁷² I expressa la carta als Hebreus el traspàs: «Crist no ha entrat en un santuari fet per mans d'home, que és còpia del santuari veritable, sinó que ha entrat dins el cel, i ara es presenta davant de Déu intercedint per nosaltres».⁷³

⁶⁸ Purificarnos de toda mancha de la carne y del espíritu.

2C 7; 1 Jn 3,3.

⁶⁹ Porque el encuentro con Dios requiere una pureza absoluta. *Audiència general* (4 de agosto de 1999), núm. 5.

⁷⁰ En efecto, quienes se encuentran en la condición de purificación están unidos tanto a los bienaventurados, que ya gozan plenamente de la vida eterna, como a nosotros, que caminamos en este mundo hacia la casa del Padre. *Ibíd.*, núm. 6.

⁷¹ Gn 1,26.

⁷² He 4,14.

⁷³ He 9,24.

Jesús deixa el cercle de les tenebres, de la foscor. El seu cap i la seva mà ja escapen de l'esclavitud, trencant-la. Jesús mor en la creu, que és celebrar la seva Pasqua o pas d'aquest món cap al Pare. «Jesús sabia que havia arribat la seva hora, l'hora de passar d'aquest món al Pare».⁷⁴ Afirmar clarament la victòria sobre la mort i que fa el camí cap al Pare que l'espera. Sobre la seva espatlla hi ha una estola vermella que representa el seu domini: un domini exercitat en l'amor. Al mateix temps mostra un somriure. Porta a la seva mà esquerra la creu que esdevé l'instrument de la seva victòria. La creu daurada queda convertida en ceptre d'or.⁷⁵ Com diu Salvador Pié Ninot: «que la creu no és la darrera paraula, és la penúltima, la última és la resurrecció».⁷⁶

4.3. EL MISTERI DE LA MÀ

A la part superior del medalló vermell trobem el misteri de la mà. Fa referència a la mà dreta de Déu. Amb la mà vol expressar la presència divina. En el llibre del Apocalipsi trobem la referència a l'únic detall que trobem antropomòrfic sobre Déu.⁷⁷

La imatge de la mà bíblica la veiem sobretot a l'Antic Testament. En farem algunes referències:

- Jo dono la mort o la vida, jo fereixo i curo les ferides. Ningú no em prendrà res de les mans.⁷⁸
- Et serà com un distintiu a la mà, com un record entre els ulls, perquè tinguis als llavis la llei del Senyor, que amb mà forta et va fer sortir d'Egipte.⁷⁹
- Tu li respondràs: «Érem esclaus del faraó a Egipte i amb mà forta el Senyor ens va fer sortir d'aquell país...».⁸⁰
- Vas fer sortir Israel, el teu poble, del país d'Egipte, entre senyals i prodigis, amb mà forta i amb braç poderós i enmig de gestes esglaiadores.⁸¹
- La dreta del Senyor fa proeses, la dreta del Senyor és poderosa, la dreta del Senyor fa proeses.⁸²

⁷⁴ Jn 13,1.

⁷⁵ Sl 45,7.

⁷⁶ CATALUNYA RELIGIÓ, *Santa Maria del Mar instal·la una gran Creu per presidir tota la basilica*, [en línia], <<https://www.catalunyareligio.cat/ca/articulos/santa-maria-del-mar-installa-una-gran-creu>> [Consulta: 5 abril 2017].

⁷⁷ Ap 5,1: «Després vaig veure a la mà dreta del qui seia al tron un document en forma de rotlle escrit per davant i per darrere i tancat amb set segells».

⁷⁸ Dt 32,39.

⁷⁹ Ex 13,9.

⁸⁰ Dt 6,21.

⁸¹ Jr 32,21.

Aquests textos ens parlen de la presència de Déu entre els homes. És la imatge de Déu que acompanya el poble. Fa referència principalment a la divinitat i, de manera particular, a Déu Pare. De la mateixa manera, Déu intervé en la història des de la creació i amb la vinguda de Crist a la terra donant la vida i obrint-nos les portes del paradís.

S'associa també la mà al Pare i a l'Esperit Sant que acull el Fill. Així prega el *Veni Creator: digitus paternae dexteræ*.⁸³ Aquí mostra el segell indeleble trinitari. La Santíssima Trinitat és origen, realització i fi de tota l'obra de la redempció, determinada pel Pare, portada a la seva fi per la Pasqua de Jesús i realitzada amb la força de l'Esperit Sant.⁸⁴

No podem oblidar la menció a la Creació. Els primers capítols del Gènesi, està allunyada tant de dualisme com també del monisme panteista. Déu crea tot allò que existeix, el món material i l'espiritual. Déu crea tot *ex nihilo*, és a dir, no preexisteix res fora d'Ell en la creació de l'univers. La creació es presenta també com una dependència de l'ésser amb Déu. Déu no només conserva, sinó que també manté la creació.⁸⁵

Jesús puja amb el Pare per preparar-nos una estada:

- Que els vostres cors s'asserenin. Creieu en Déu, creieu també en mi. A casa del meu Pare hi ha moltes estances; si no hi fossin, ¿us podria dir que vaig a preparar-vos-hi estada? I quan hauré anat a preparar-vos-la, tornaré i us prendré amb mi, perquè també vosaltres estigueu allà on joestic. I allà on jo vaig, ja sabeu quin camí hi porta.⁸⁶

Això ens porta a l'aspecte soteriològic i a la confiança en Déu que ens prepara l'estança a què som cridats tots els homes. Això implica les tres virtuts teològals: la fe necessària per tenir un contacte personal amb Déu, la confiança en Déu suprem i la caritat, fruit de la seva comunió.

També ens afirma el següent text:

⁸² Sl 117,15-16.

⁸³ Dit de la mà dreta del Pare.

⁸⁴ Francisco CONTRERAS MOLINA, *El Cristo de San Damián*, 78.

⁸⁵ Louis BOUYER, *Diccionario de teología*, (trad. Francisco Martínez) Barcelona: Herder, 1973, 186.

⁸⁶ Jn 14,1-4.

- Perquè l'Anyell que és al tron *els pasturarà i els conduirà a les fonts d'aigua viva.*-I Déu eixugarà totes les llàgrimes dels seus ulls.⁸⁷
- Jesús li respon: —Jo sóc el camí, la veritat i la vida. Ningú no arriba al Pare si no és per mi. Si m'heu conegut a mi, també coneixereu el meu Pare. I des d'ara ja el coneixeu i l'heu vist.⁸⁸

Joan mateix ens fa la promesa que no ens podem separar d'ell.

- Allò que el meu Pare m'ha donat val més que tot, i ningú no podrà arrencar res de les mans del Pare.⁸⁹

Jesús es presenta com el mitjancer entre Déu i els homes. Ho hem vist en diverses cites bíbliques en aquest apartat. Jesús és fidel a la missió que el seu Pare li encomana i porta a terme l'aspecte soteriològic.

4.4. CONCLUSIÓ

Ara farem la conclusió d'aquesta secció. Hi enumerarem els aspectes mencionats al llarg d'aquest apartat.

- Un dels aspectes que no havíem encara esmentat és la humanitat o la historicitat de Jesús, que ens porta la universalitat de la salvació. Ell com a Messies anuncia el Regne. Ens exposa la universalitat del querigma.
- Jesús ens obre les portes a la transcendència. Ell, primer, porta a terme la mort i la resurrecció. La seva creu és signe de victòria sobre la mort.
- Els homes amb les accions i la gràcia escollim l'estat definitiu: o cel o infern. L'infern és conseqüència del pecat, la llibertat i el mal. El purgatori és una purificació per tenir una visió plena de Déu. No oblidem que l'aspecte salvífic té una dimensió comunitària.
- Veiem l'acció de la Trinitat en la creació. Primer la creació és *ex nihilo*. Déu no només crea, sinó que conserva i manté.

⁸⁷ Ap 7,17.

⁸⁸ Jn 14,6-7.

⁸⁹ Jn 10,29.

- Aquí entra l'acció de la Trinitat en que tots els homes som fets a imatge i semblança de Déu. Déu és present en el poble, de manera especial al llarg de la història.

5. CRIST SEMPRE AMB L'ESGLÉSIA

5.1. ELS PERSONATGES

El Crist de San Damià exposa uns personatges i això significa que no es tracta d'un Crist solitari: el Pare l'espera, els àngels el lloen, Maria i les dones estan acompanyant-lo, els testimonis, Joan,... són fidels a la crida. Aquests personatges són irradiats pel sol que els fa presència. Això representa una confessió de fe.

La majoria dels personatges estan emparats sota els braços de Jesús. Com de la manera que Déu protegia el Poble d'Israel, d'aquesta manera és emparada l'Església sota els braços de Jesús clavats en creu.

5.2. PERSONATGES SITUATS AL COSTAT DRET DE JESÚS

5.2.1. *Maria, sempre mare*

Ja diu el salm: tens la reina a la dreta, vestida amb or d'Ofir.⁹⁰

Maria es presenta com una dona que acompanya el seu fill. Maria és una dona contemplativa.⁹¹ El seu cap s'inclina sobre Joan. Maria assenyala, amb l'altra mà, Crist.⁹² Maria va vestida com una reina que participa de la reialesa de Jesús.

Maria porta un ampli mantell que la cobreix fins al cap i és de color blanc. I té tres significats:

El primer senyal és de victòria per la fidelitat.⁹³ Maria és la dona que ha vençut la serp.

En segon lloc, és figura de l'Església, del seu amor sense reserves a Crist.⁹⁴

En tercer lloc, es mostra el triomf de la resurrecció: el blanc és el color de Crist ressuscitat en l'Apocalipsi. Maria participa de la resurrecció del seu Fill.

Sobre el mantell es distingeix una fila de perles precioses. Això expressa la bellesa amb què Déu la ha beneït: Maria és plena de gràcia.⁹⁵ Sota el mantell porta un vestit vermell fosc, signe de l'amor i del sofriment.⁹⁶

⁹⁰ Sl 45,10.

⁹¹ Maria guardava tot això en el seu cor i ho meditava (Lc 2,19).

⁹² La seva mare diu als servidors: —Feu tot el que ell us digui (Jn 2,5).

⁹³ Ap 3,5: «El qui surti vencedor anirà, doncs, amb vestits blancs...»

⁹⁴ Alegrem-nos-en i celebrem-ho, doneu-li glòria. Ha arribat l'hora de les noces de l'Anyell, i la seva esposa ja està engalanada. Li ha estat concedit de vestir-se de lli pur i resplendent, que són les bones obres del poble sant (Ap 19,7-8).

⁹⁵ Lc 1,28.

⁹⁶ Lc 2,34.

5.2.2. *Joan, el deixeble estimat*

Joan porta un vestit rosat, i correspon al amor de Jesús.⁹⁷ El text joànic conté una gran referència teològica. La maternitat de Maria és transformada al peu de la creu. Maria era exclusivament mare de Jesús: al peu de la creu es converteix mare espiritual de tots els seus deixebles.

Maria i Joan estenen la mà dreta cap a Crist: d'ell prové aquest do de la gràcia i cap a ell torna l'agraïment. Jesús és origen i terme de la nova família de l'Església. Jesús li dona una nova missió: Maria com a mare i a Joan com a fill. I Jesús està entre ells i amb tots ells. L'obra salvífica de Déu continua.

5.3. PERSONATGES SITUATS AL COSTAT ESQUERRE DE JESÚS

5.3.1 *La fidelitat al peu de la creu*

En aquest cas només farem referència a les dues Maries. La primera, Maria Magdalena, porta el vel del cap, de color vermellós viu, perquè ha sabut estimar. I l'altra és Maria, la Mare de Jaume. Són dues figures, que juntament amb la de Joan, expressen el model de fidelitat en el dolor o la grandesa d'un amor que no es rendeix davant de la mort. Les dones no només vetllen un cadàver, sinó que fan companyia i escolten el Senyor que viu.

5.3.2. *El centurió*

El centurió se'l considera el primer pagà que creu en Jesús. Tres detalls amb què es relaciona la seva figura amb la fe: el primer és que els seus ulls dirigeixen la mirada envers Jesús. Tal com afirma el profeta Zacaries: «Llavors em miraran a mi, aquell que han traspassat».⁹⁸ En segon lloc, representa que a la seva ma té la Paraula de Déu. La fe del centurió es fonamenta en la Paraula de Déu. El tercer aspecte és que amb la mà dreta expressa el número tres. El centurió confessa gràficament el misteri de la Trinitat: Pare, Fill i Esperit Sant.

En poques paraules, tota la seva persona expressa una confessió de fe en el Fill de Déu.

⁹⁷ S'estaven vora la creu de Jesús la seva mare i la germana de la seva mare, Maria, muller de Cleofàs, i Maria Magdalena. Quan Jesús veié la seva mare i, al seu costat, el deixeble que ell estimava, digué a la mare: —Dona, aquí tens el teu fill. Després digué al deixeble: —Aquí tens la teva mare. I d'aleshores ençà el deixeble la va acollir a casa seva (Jn 19,25-27).

⁹⁸ Za 12,10.

Tots són fruit de la redempció de Jesús. És Jesucrist que ens atrau cap a Ell, des de la creu ens fa poble sant i membres del seu cos gloriós, l'Església.

La declaració *Dominus Iesus* ens exposa la missió i el significat de Església:

La missió de l'Església és «anunciar el regne de Crist i de Déu, establir-lo en mig de totes les gents; [L'Església] constitueix en la terra el germen i el principi d'aquest Regne». Per un part, l'Església és «sagrament, això és, signe i instrument de l'íntima unió amb Déu i de la unitat de tot el gènere humà»; ella és, per tant, signe i instrument del Regne: crida a anunciar-lo i a instaurar-lo. Per l'altra part, l'Església és el «poble reunit per la unitat del Pare, del Fill i del Esperit Sant»; ella és, per tant, el «regne de Crist, present en el misteri», constitueix, així, el seu germen i inici. El Regne de Déu té, en efecte, una dimensió escatològica.⁹⁹

Hem vist en aquest text una síntesi d'allò que és l'Església. L'Església és en part humana i en part divina, per això té una missió: anunciar el Regne. L'Església és imatge de la unitat trinitària. Per això amaga també el gran misteri i la seva finalitat escatològica.

5.3.3 Bodes de sang de Crist amb l'Església

Jesús dona la vida a desdir. Jesús mor per donar la sang. La sang de Jesús rememora i actualitza un do d'amor en present. En la crucifixió Jesús entrega el seu cos i la seva sang per nosaltres. En la creu veiem una donació del seu cos, amb els seus braços oberts i es dona en total entrega de la seva sang, que es vessa per nosaltres. La sang vessada és la més alta expressió del seu amor: amor d'entrega al Pare i suprema prova de la qualitat de l'amor per tots nosaltres. Ja diu l'Apocalipsi: «Feliços els qui renten els seus vestits

⁹⁹ La misión de la Iglesia es «anunciar el reino de Cristo y de Dios, establecerlo en medio de todas las gentes; [La Iglesia] constituye en la tierra el germen y el principio de este Reino». Por un lado, la Iglesia es «sacramento, esto es, signo e instrumento de la íntima unión con Dios y de la unidad de todo el género humano»; ella es, por lo tanto, signo e instrumento del Reino: llamada a anunciarlo y a instaurar-lo. Por otro lado, la Iglesia es el «pueblo reunido por la unidad del Pare, del Hijo y del Espíritu Santo»; ella es, por lo tanto, el «reino de Cristo, presente ya en el misterio», constituyendo, así, su germen e inicio. El Reino de Dios tiene, en efecto, una dimensión escatológica.

CONGREGACIÓN PARA LA DOCTRINA DE LA FE, *Declaración «Dominus Iesus»*, Madrid: Palabra 2000 núm. 18.

per poder tenir accés a l'arbre de la vida i poder entrar a la ciutat per les seves portes!»¹⁰⁰

Veiem que la mostra del seu art expressa profunditat i veritat. Els personatges tenen alguns aspectes en comú: estan tots dempeus, com Crist; el seus vestits participen del color salvífic de la sang de Crist, que està alçat sobre l'arbre de la creu.

5.4. CONCLUSIONS

Ara exposarem la síntesi d'aquest apartat:

- Primer veiem que Jesús vessa la sang. Això és l'expressió salvífica del que Déu fa per tots els homes. És manifestació de les bodes de sang que Crist fa amb l'Església.
- Tota la resta de personatges són conseqüència d'aquest vessament de sang. Són testimonis de vida o participen de l'amor de Déu envers els homes. En canvi, Maria participa de la divinitat de Jesús. Els personatges mencionats són: Joan, Maria Magdalena i Maria Mare de Jaume, el Centurió.
- L'Església és imatge visible de la Trinitat invisible. Aquest és el gran misteri que s'amaga al llarg de la història salvífica a què tots els homes som cridats.

¹⁰⁰ Ap 22,14.

6. PERSONATGES EN L'EXTREM HORIZONTAL DE LA CREU

6.1. LES DONES I ELS ÀNGELS

Les dones certifiquen, el primer dia de la setmana, que Jesús ha ressuscitat. Els àngels revelen el misteri de la resurrecció de Jesús a les dones. Només certifiquen que són testimonis de la resurrecció de Jesús. No aprofundirem molt més per no sortir-nos del fil que estem desenvolupant i constatem que Jesús va ser sepultat i ressuscitat.

6.2. JESÚS ÉS SEPULTAT I RESSUSCITAT

Jesús és sepultat com un rei, que ha de viure. L'evangeli de Joan ens ho narra:

- Després d'això, Josep d'Arimatea, que era deixeble de Jesús però d'amagat per por dels jueus, va demanar a Pilat l'autorització per a treure el seu cos de la creu. Pilat hi va accedir. Josep, doncs, hi anà i va treure de la creu el cos de Jesús. També hi va anar Nicodem, el qui temps enrere havia visitat Jesús de nit, i portà una barreja de mirra i àloe, que pesava unes cent lliures. Llavors van prendre el cos de Jesús i l'amortallaren amb un llençol, juntament amb les espècies aromàtiques, tal com és costum d'enterrar entre els jueus. Hi havia un hort a l'indret on havien crucificat Jesús, i dintre l'hort un sepulcre nou, on encara no havia estat posat ningú. Com que per als jueus era el dia de la preparació, i el sepulcre es trobava a prop, van dipositar-hi Jesús.¹⁰¹

Jesús és enterrat com un rei. L'evangeli de Joan quan parla del perfum vol expressar la glòria de Déu, que és la donació del seu amor. El perfum és l'atribució de la victòria de Jesús sobre la mort:

- —Jo sóc la resurrecció i la vida. Qui creu en mi, encara que mori, viurà.¹⁰²

Jesús ha estat sepultat i enterrat. Ha davallat als inferns.¹⁰³ I ha ressuscitat d'entre els morts, per a ser *Dominus* de vius i morts. Jesús sorgeix victoriós de les tenebres de la mort. Jesús es representa com un rei que porta una daurada corona règia. El vestit és una brillant vestidura de lli i or, el seu cos resplendeix de bellesa.

Allò que hem vist ho hem de comunicar, com Maria Magdalena,¹⁰⁴ que ha vist el Senyor.

¹⁰¹ Jn 19,38-42.

¹⁰² Jn 11,25.

¹⁰³ Jesús s'abaixà a cada infern de cada ser humà, és a dir, al més humiliant i més baix.

¹⁰⁴ Jn 20,18.

6.3. LA VANA PRETENSÍO DEL MÓN

Trobem dos personatges petits: un està sota els peus de Maria i l'altre en la part inferior del centurió. El primer dels dos és Longinos que el travessà amb la llança¹⁰⁵ i el segon personatge representa el mal. Aquest segon personatge es vesteix de color blau negre¹⁰⁶ i té una postura desafiant. Aquest té una mirada obliqua. El seu peu esquerra està fora de la creu i està sobre la franja negra que representa les tenebres. El seu rostre s'amaga de la llum. Ens diu el Papa Benet XVI prenent la idea de sant Tomàs:

La gràcia divina no anul·la, sinó que suposa i perfecciona la naturalesa humana. Aquesta última, de fet, fins i tot després del pecat, no està completament corrompuda, sinó ferida i debilitada. La gràcia, donada per Déu i comunicada a través del misteri del Verb encarnat, és un do absolutament gratuït amb el qual la naturalesa és guarida, potenciada i ajudada [...].¹⁰⁷

Aquest dos personatges petits representen el poder: el romà i el jueu que van crucificar Jesús. Aquests dos poders han atemptat contra Jesús durant la seva existència a la terra. Aquests dos personatges representen el món: la col·lectivitat humana que refusa la glòria de la revelació que han matat al Fill de Déu. Ja ho expressa l'evangelista: «era present en el món, que per ell ha vingut a l'existència, i el món no la reconegut».¹⁰⁸

En la icona se'ns obre els ulls per calibrar la profunditat del mal. Tot allò que tenen de «petits» i «diminuts» ho tenen de miserables. El mal posseeix una energia perversa.

L'Apocalipsi parla simbòlicament del gran dragó i dels seus engendres monstruosos: la primera bèstia, que es fa adorar, i la segona bèstia, al servei del imperi.¹⁰⁹ El mal és corrosiu. El mal és el *mysterium iniquitatis* que creua en la història de la humanitat.

L'evangelí de sant Joan vol infondre a l'Església una moral de victòria, no derrotista.

L'Apocalipsi ens fa una descripció del mal, ens diu:

- el gran drac, la serp antiga, l'anomenat diable i Satanàs, el qui enganya el món.¹¹⁰

¹⁰⁵ Jn 19,33-34.

¹⁰⁶ És el color de la mort i les tenebres.

¹⁰⁷ BENET XVI, *Mestres de teologia a l'Edat Mitjana: catequesis de Benet XVI*, Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica 2016, 166.

¹⁰⁸ Jn 1,10.

¹⁰⁹ Ap 13.

¹¹⁰ Ap 12,9.

- L'acusador dels nostres germans, els qui acusava nit i dia davant el nostre Déu, ha estat expulsat.¹¹¹

Aquí trobem la descripció del mal que dispersa, vol dividir i confon i acusa. El mal és font de mort i no de vida. És manifestació que ens esclavitza. Aquest text ens pot il·luminar per comprendre millor el mal:

D'aquesta esperança, en tenim ja un signe sense parió: la Creu de Jesús. Ella és la lluita contra el mal que Déu ha desplegat al món per a esperança de tots. Si l'home és l'ésser «anti-mal», com deia Malraux, la Creu es precisament l'instrument «anti-mal» desplegat per Déu mateix. Ella és, en veritat, la síntesi pràctica del fet que Déu existeix i que el mal existeix, però aquest mal està «sentenciat» i per això vivim en l'esperança que serà «expulsat del món» pel Servent i els servents de Déu.¹¹²

Això expressa una realitat: que el mal no tindrà la victòria. És la gran esperança que Crist ens dona. En l'Apocalipsi ens diu: «Ara és l'hora de la salvació, del poder i del regnat del nostre Déu, i el Messies ja governa, perquè l'Acusador dels nostres germans, el qui l'acusava nit i dia davant del nostre Déu, ha estat expulsat. Ells l'han vençut per la Sang de l'Anyell i pel testimoniatge del seu martiri, ja que no han estimat tant la vida, que els fes por la mort».¹¹³

És la gran promesa que Déu fa a tots els qui acceptin el Crist i el segueixin.

6.4. EL GALL DE PERE

Troblem un gall al peu esquerra del Crucificat. Sorgeix de la franja negra que rodeja la creu. El gall recorda la triple negació de Pere.¹¹⁴ Pere nega per tres vegades de Jesús i en renega. El cant del gall s'associa al començament del nou dia. El gall anuncia que el dia de la misericòrdia del Senyor es sobreposa sobre les fosques tenebres dels nostres pecats.

¹¹¹ Ap 12,10.

¹¹² Josep M. ROVIRA BELLOSO, *El Misteri de Déu*, Barcelona: Facultat de Teologia de Barcelona—Herder 1994, 298.

¹¹³ Ap 12,10-11.

¹¹⁴ Jn 18,25-27.

6.5. CONCLUSIONS

Ara exposarem una mica els punts centrals d'aquest apartat:

- La glòria de Déu es manifesta a tots: als homes i als àngels. Jesús baixa al *sheol* com a manifestació de la victòria de Déu sobre el mal.
- Aquí entra el tema de la gràcia i la naturalesa humana, com el tema de la misericòrdia de Déu sobre el pecat o el mal. La gràcia és Déu mateix que ens divinitza i ens fa fills en el Fill, aquí sorgeix del misteri que Crist vessa la sang la gràcia. Però també diríem la llibertat en gràcia, perquè la llibertat procedeix de la gràcia. Una llibertat que està condicionada pel pecat.

7. PERSONATGES EN ELS EXTREMS VERTICALS DE LA CREU

7.1. PART INFERIOR DE LA CREU

En la part inferior, una mica deteriorada, trobem dos sants eminents: sant Pere i sant Pau. Aquí trobem els qui primer van formar l'Església pelegrina en marxa, que van ser els apòstols.

Sant Pere està sota el Gall. Tots els sants aquests són testimonis de l'esperança cristiana. Els seus caps estan aixecats cap a Jesús. L'Apocalipsi ens diu: «La muralla de la ciutat reposava sobre dotze fonaments que duïen els dotze noms dels dotze apòstols de l'Anyell».¹¹⁵

Els cristians ens fonamentem en els fonaments vius dels apòstols. Però tota la construcció descansa en Crist i d'ell depèn:

- Ara, doncs, ja no sou estrangers o forasters, sinó ciutadans del poble sant i membres de la família de Déu. Formeu un edifici construït sobre el fonament dels apòstols i els profetes, que té el mateix Jesucrist per pedra angular. Sobre ell, tota la construcció es va alçant harmoniosament fins a ser un temple sant gràcies al Senyor.¹¹⁶

Aquest és el fonament apostòlic de l'Església, és a dir, la fe la rebem dels apòstols que ens han transmès la vida de Crist. Crist és la roca, Crist edifica l'Església sobre Pere, Pau i els apòstols. D'ells hem rebut el *kerygma*. Per això fonamentem la fe en el fet que l'Església és santa, catòlica i apostòlica.

7.2. PART SUPERIOR DE LA CREU

A la part superior de la creu trobem deu personatges. Es reparteixen en dos grups de cinc: els dos grups es situen a l'esquerra i a la dreta del Senyor de l'Ascensió.

Porten corones daurades sobre els seus caps. Aquesta brillantor daurada és el senyal de la seva participació en la glòria del Senyor. La resplendor és la irradiació de la corona daurada de Crist.

Els primers cinc personatges de la dreta són àngels i els altres cinc restants són sants glorificats.

¹¹⁵ Ap 21,14.

¹¹⁶ Ef 2,19-21.

El llibre de l'Apocalipsi ens exposa la transcendència. Els àngels i els sants estan adorant i glorificant Crist. Fem un breu *excursus* per entendre millor aquesta part superior de la creu:

- Les cartes a les 7 esglésies.¹¹⁷
- Joan contempla amb la força de l'Esperit el cel com un gran temple i un tron.¹¹⁸
I allí estan congregats el cor dels vivents que són els ancians i els àngels.
- De la part dreta del «Qui seu al Tron» sorgeix una mà,¹¹⁹ i en la mà un rotllo escrit per dintre i per fora, segellat amb set segells.
- Glorificació de Crist.¹²⁰ L'Església es commou, es dinamitza, entra en acció per celebrar la glòria de Crist. Formen cors de lloança:
 - Els vivents i els ancians.¹²¹
 - Els àngels.¹²²
 - Les criatures.¹²³
 - Els vivents i els ancians.¹²⁴

L'Església celeste celebra la Victòria de Crist. El triomf de Crist es manifesta i puja vencedor al cel.

Nosaltres mateixos amb la celebració eucarística, estem joiosos d'aquesta realitat del misteri de la nostra fe, la comunió dels sants. Tal com es diu a la missa: «Per això, amb els àngels i els sants proclamem la glòria de Déu, dient: “Sant, Sant, Sant...”»¹²⁵

Ens afirma Joan Josep Moré sobre l'Eucaristia, en un estudi que fa sobre els escrits de Pere Tena:

L'Eucaristia sols es celebra a l'interior de l'Església i sols es pot celebrar des de la fe. Per això l'Església quan celebra l'Eucaristia no sols proclama el misteri de la fe, sinó que realitza la celebració del memorial del Senyor. Per això, trobem una Església que viu de la Pasqua de Jesucrist i de l'Eucaristia, de la creu i del calze. L'Eucaristia també

¹¹⁷ Ap 2 i 3.

¹¹⁸ Ap 4.

¹¹⁹ Ap 5.

¹²⁰ Ap 5,7.

¹²¹ Ap 5,8-10.

¹²² Ap 5,11-12.

¹²³ Ap 5,13.

¹²⁴ Ap 5,14.

¹²⁵ Francisco CONTRERAS MOLINA, *El Cristo de San Damián*, Madrid: PPC, ³2014, 120.

identifica l'Església pel fet de ser convocada per Déu; els fidels es reuneixen per celebrar el memorial de la Pasqua de Crist; per a la lloança i l'acció de gràcies, per escoltar la Paraula... [...] En l'edificació del cos de Crist que és l'Església el ministre [...] troba en l'Eucaristia el cim de la seva donació, l'assemblea troba en l'ofrena eucarística, [...] que pot ser el moment suprem en el qual exerceix el sacerdoci comú. [...] L'Eucaristia construeix l'Església perquè li dona futur i esperança. Els cristians tenim un futur que no és obra d'homes, sinó de Déu. [...] Crist es fa present en l'Eucaristia, però la presència no és l'última realitat de l'Eucaristia, l'última realitat és la força de la unitat i la caritat.¹²⁶

7.3. CONCLUSIONS

Ara farem esment de les línies que hem desenvolupat en aquest apartat:

- Estem davant del gran misteri de l'Església. El fonament són els apòstols i Jesucrist és la pedra angular. Això és manifestació de la glòria de Déu.
- L'Eucaristia és comunió amb Crist, que viu la Pasqua i la creu —aspecte sacrificial— i el pa i el calze —aspecte convivial—, convocats per Déu —presència real— per donar acció de gràcies, escoltar la Paraula i edificar el Cos de Crist.

¹²⁶ Joan Josep MORÉ I RAMIRO, *Eucaristia i penitència*, Barcelona: CPL 2013, 316-317.

8. EL VOLTANT DE LA CREU

Trobem com un brodat d'or que exposa innumbrables petxines que envolten la Creu. Sorpren la presència de dues-centes petxines. La petxina és símbol de la vida i de la fecunditat, ja que rememora les aigües primordials on s'origina la vida i creix.

En l'art cristià la petxina és símbol de la resurrecció.

La petxina també expressa clarament l'origen i el sagrament del Baptisme. D'alguna manera no podem aprofundir o veure el misteri del *καίρως* o el misteri teològic sense haver-nos endinsat en el baptisme. Ens diu Fontbona sobre el baptisme:

El baptisme incorpora el creient en la comunitat pentecostal, el Cos de Crist, l'Església, i el situa en un orde, el de tots els fidels, la comunitat sacerdotal. A més, un cop incorporat en l'Església com a existència personal eclesial, l'arrela en el futur escatològic sense treure'l del present històric, en el sentit que la Carta als Hebreus dóna al mot *ὑπόστασις* quan parla de la fe com a fonament del que esperem i convicció del que no veiem. [...] que la iniciació cristiana constitueixi el creient en una persona catòlica, comunional.¹²⁷

Aquí tenim la síntesis teològica sobre el baptisme. Ens obre les portes a la comunitat cristiana o l'Església i ens és donat el sacerdoci comú. Ens fa persones que visquin el present històric i ens permet tenir una connexió escatològica. El baptisme és el substrat de la iniciació de la fe cristiana, ens purifica del pecat. El baptisme també és anomenat sagrament de vida, perquè ens dóna la vida i ens fa Fills de Déu. Sense el baptisme no construïm la comunitat cristiana i no rebem el germen pneumàtic. Sense el baptisme no hi ha unitat i terra de cultiu i fonament de les virtuts.

8. 1. CONCLUSIONS

Arribem al final del treball i ens adonem que sense el baptisme ens és impossible d'aproximar-nos als misteris i als tractats de teologia. Ara farem esment del tema tractat en aquest apartat:

- El Baptisme és obertura de la fe i n'és substrat i prepara el camí escatològic. Ens purifica del pecat i ens dóna la gràcia proporcionada pel sagrament. Ens dóna

¹²⁷ Jaume FONTBONA, *Els sagraments de la iniciació cristiana*, Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica 2014, 329.

vida i la filiació divina i ens permet construir la comunió amb Déu i els germans, això és, la clau de la nova creació que Jesús ens dona amb el baptisme.

RECAPITULACIÓ

Arribem a la cloenda d'aquest treball. Després de veure alguns aspectes del Crist de sant Damià amb detall arribem a concebre els aspectes centrals de la nostra fe. Ara farem una recapitulació de manera sintètica de la teologia que hem anat exposant al llarg d'aquesta memòria.

El Crist de sant Damià està fonamentat en la figura de Jesús. Al voltant d'ella s'expressen tots els temes. Primer, per desvelar la creu és necessari, abans de tot, donar un primer pas d'aproximació. Això ens ho permet la *via pulchritudinis*, aquest camí, amb la teologia fonamental, són els passos previs. Continuàvem exposant la figura central, que és Crist, alguns noms com reialesa, *Kyrios...*, que queden molt remarcats en l'obra d'art. Presento l'aspecte soteriològic que trobem de manera remarcada en diversos capítols. Jesús vessa la sang, d'aquí sorgeix l'eclesialitat i la unitat de la mateixa Església. Aquesta obra de redempció no és només un fet històric de Jesús, sinó conjuntament amb la Trinitat¹²⁸. D'aquí ve posteriorment que, sent sacerdot i víctima, es sacrifica i ens obre les portes al convit celestial —Eucaristia— i no podem oblidar que ho fa amb el baptisme. Aquí entra el misteri de la llibertat o de la naturalesa humana. Déu vol que tots formen Església i ens salvem, però hom pot acceptar-ho o rebutjar-ho. Aquella aliança primera que va fer creant l'home i tot el cosmos la torna a renovar amb la nova aliança —darreries—. Però no deixa Déu de donar oportunitats a la terra per poder seguir el seu camí: per això Jesús volia que els seus deixebles seguissin les seves petjades i donessin continuïtat a la seva missió a la terra. L'Eucaristia és expressió no només sacrificial, sinó també convivial i manifestació de la seva presència real entre el homes buscant edificar el Cos de Crist en la terra.

En aquest misteri de la creu trobem que el Qui era Infinit es fa finit. El Qui era Immortal es fa mortal. El Qui era Diví es fa humà perquè amb la humanitat ens eleva a la dignitat de divins. El Qui era la Transcendència es fa immanència per portar-nos cap a la transcendència. El Qui és Déu ens fa Fills de Déu i ens dóna la filiació divina. Aquest és el gran misteri insondable que s'amaga en la Creu.

¹²⁸ Fets 2, 33-34: A aquest Jesús, doncs, Déu l'ha ressuscitat; tots nosaltres en som testimonis. La dreta de Déu l'ha enaltit, i ell ha rebut del Pare l'Esperit Sant promès, i ara l'ha abocat amb abundància: això és el que vosaltres veieu i sentiu.

APÈNDIX

BIBLIOGRAFIA

- Angelo AMATO – Demetrio FERNÁNDEZ QUIÑONES, *Jesús el Señor*, Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos 2006.
- ASSAMBLEA PLENARIA (27-28 marzo 2006) - *Documento final*, [en línia], <http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/cultr/documents/rc_pc_cultr_doc_20060327_plenary-assembly_final-document_it.html> [Consulta: 22 març 2017].
- BENET XVI, *Mestres de teologia a l'Edat Mitjana: catequesis de Benet XVI*, Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica 2016.
- , *Mensaje para la Cuaresma 2013*, [en línia] <https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/es/messages/lent/documents/hf_benxvi_mes_20121015_lent-2013.html> [Consulta: 22 març 2017].
- Biblia catalana, traducció interconfessional*, Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya — Editorial Claret — Societats Bíbliques Unides ¹1993.
- Louis BOUYER *Diccionario de teología*, (trad. Francisco Martínez) Barcelona: Herder, ²1973.
- Raymond E. BROWN, *El evangelio según Juan*, vol. II, Madrid: Cristiandad 1979.
- CATALUNYA RELIGIÓ, *Santa Maria del Mar instal·la una gran Creu per presidir tota la basílica*, [en línia], CatalunyaReligió.cat <<https://www.catalunyareligio.cat/ca/articles/santa-maria-del-mar-installa-una-gran-creu>> [Consulta: 5 abril 2017].
- Catecisme de l'Església Catòlica*, Barcelona: Coeditors Catalans del Catecisme 1993.
- Concili Vaticà II: constitucions, decrets, declaracions*, Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya — Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2003.
- Francisco CONTRERAS MOLINA, *El Cristo de San Damián*, Madrid: PPC, ³2014.
- CONGREGACIÓ PARA LA DOCTRINA DE LA FE, *Declaración «Dominus Iesus»*, Madrid: Palabra 2000.
- Encíclicas de Juan Pablo II*, (ed. José A. Martínez Puche), Madrid: Edibesa ⁷2006.
- Jaume FONTBONA, *Els sacraments de la iniciació cristiana*, Barcelona: Centre de Pastoral Litúrgica 2014.
- JOAN PAU II *Audiència general* (21 de julio de 1999), [en línia] <http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/es/audiencias/1999/documents/hf_jpii_aud_21071999.html> [Consulta: 20 abril 2017].
- , (28 de julio de 1999), [en línia] <http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/es/audiencias/1999/documents/hf_jp-ii_aud_28071999.html> [Consulta: 20 abril 2017].
- , (4 de agosto de 1999), [en línia] <http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/es/audiencias/1999/documents/hf_jp-ii_aud_04081999.html> [Consulta: 20 abril 2017].
- Xavier LÉON-DUFOUR, *Lectura del Evangelio de Juan*, vol. IV, Salamanca: Sígueme, ²2000.
- Joan Josep MORÉ I RAMIRO, *Eucaristia i penitència*, Barcelona: CPL 2013.
- Salvador PIÉ I NINOT, *La teología fundamental* (Ágape 7), Salamanca: Secretariado Trinitario, ⁷2009.
- Armand PUIG I TÀRRECH, *Jesús: un perfil biogràfic* (Perfils 50), Barcelona: Proa ⁶2005.
- ¿Qué es el mal?*, [en línia] <http://www.filosofia.net/materiales/sofiafilia/hf/soff_em_15.html> [Consulta: 20 abril 2017].

- Joseph RATZINGER, *Introducción al cristianismo: lecciones sobre el credo apostólico*, Salamanca: Sígueme 2016.
- Josep M. ROVIRA BELLOSO, *El Misteri de Déu*, Barcelona: Facultat de Teologia de Barcelona: Herder 1994.
- Evangelista VILANOVA, *Història de la teologia cristiana*, vol. I, Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya 1999.
- Anton ZIEGENAUS, *Gesù Cristo: la pienezza della salvezza: cristologia e soteriologia*, Città del Vaticano: Lateran University Press 2012.